การวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในตลาดแรงงาน

ปวีณา ลี้ตระกูล* ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในตลาดแรงงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของแรงงานหญิงในพื้นที่เมืองและชนบท โดยใช้ข้อมูลการสำรวจสภาวะการทำงานของไทย ในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า

สัดส่วนของผู้หญิงทำงานในระบบเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2527 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 60 และในปี พ.ศ. 2557 ในขณะที่สัดส่วนของผู้หญิงที่เป็นนายจ้างมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 0.3-2.4 ของผู้หญิงทั้งหมด ลักษณะการทำงานของผู้หญิงในพื้นที่เมือง ส่วนใหญ่ทำงานในภาคบริการ และมีบทบาทเพิ่มขึ้นในภาคการผลิต ในขณะที่ผู้หญิงในชนบทส่วนใหญ่ยังคงทำงานในภาคเกษตร แม้ว่าระดับการศึกษาของผู้หญิงเพิ่มขึ้นทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท แต่ค่าจ้างที่แท้จริงของผู้หญิงในพื้นที่เมืองและชนบทยังคงมีความแตกต่างกันมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้าง ได้แก่ ระดับการศึกษา ขนาดของกิจการ ลักษณะของอุตสาหกรรม ชั่วโมงการทำงาน และภูมิภาค

คำสำคัญ: บทบาทผู้หญิง, ตลาดแรงงาน, พื้นที่เมืองและชนบท, ความแตกต่างของค่าจ้าง

* นักศึกษาสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สำนักเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558, E-mail: paweena.lee@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสำนักเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

An Analysis of Women Role in The Thai Labor Market

Paweena Leetrakun[*] Choompoonuh K.perpoomwiwat[**]

Abstract

The purposes of this article are to analyze the role of women in the Thai labor market and to examine some factors that affect female wage differentials in urban and rural areas. This study has applied data in 1984 and 2014 surveys of the labor force in Thailand conducted by The National Statistical Office.

The findings indicate that women's working status has increased in the formal sector from 15% in 1984 to 60% in 2014 while female employers were rare about 0.3-2.4 % of the total women in the labor market. Urban women work in the service sector mostly, as well as increasingly in the manufacture sector. On the contrary, rural women still work in the agriculture sector. Although the education level of both urban and rural women has improved, the female wage differentials for the two areas are different. The factors affecting on the female wage gap in urban and rural areas were education, firm size, industry, working hours and regional.

Keywords: The women role, Thai labor market, Urban-rural area, Wage differentials

[*] Student in Doctor of Economics and Public Policy, Srinakharinwirot University, 2015, E-mail: paweena.lee@gmail.com

[**] Associate Professor in Economics and Public Policy, Srinakharinwirot University

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยในปีพ.ศ. 2548 จำนวนประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นในขณะที่การเกิดของประชากรวัยเด็กลดลง ทำให้ในอนาคตจะส่งผลต่อการลดลงของประชากรวัยทำงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อพิจารณาแนวโน้มตลาดแรงงานของประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติในช่วง ปี พ.ศ. 2527 – ปี พ.ศ. 2557 พบว่า อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (Labor force participation rate) ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการลดลงของการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้หญิง (Leetrakun and Perpoonwiwat, 2015) ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่ไม่สามารถเพิกเฉยได้ เพราะการลดลงของอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานดังกล่าว ส่งให้ผลให้อุปทานแรงงานในประเทศหดตัวลงและอาจจะมีผลต่อทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศลดลง (นฤริฏ พิศลยบุตร, และจิระวัฒน์ ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2556)

เมื่อพิจารณาสถานการณ์การทำงานของผู้หญิงในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2527-2557 พบว่า อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้หญิงในภาคชนบทลดลง โดยจากเดิมในปี พ.ศ. 2527 อยู่ที่ร้อยละ 81.41 เหลือเพียงร้อยละ 62.17 ในปี พ.ศ. 2557 ในขณะที่อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้หญิงในเขตเมืองนั้นเพิ่มขึ้นเล็กน้อย (รายละเอียดดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 อัตราการมีส่วนในกำลังแรงงานของผู้หญิงไทย

พื้นที่	อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้หญิง				
	2527	**2533**	**2543**	**2553**	**2557**
เมือง	61.27	63.89	61.88	63.76	62.88
ชนบท	81.41	81.11	66.44	66.11	62.17
รวม	76.23	76.13	64.91	65.28	62.5

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรไทย ปีพ.ศ. 2527-2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ปรากฏการณ์การลดลงของการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของผู้หญิงในพื้นที่ชนบท และการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของผู้หญิงในพื้นที่เมืองนั้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกต่างของค่าจ้างที่แรงงานได้รับ และจากการศึกษาของอุมาภรณ์ ภัทราวาณิชย์และ ปัทมาอร สิริสมบูรณ์ (2550) พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างของค่าจ้างนั้น เกิดจากความไม่เท่าเทียม

กันของความเจริญในพื้นที่เมืองและชนบท ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงาน และการกำหนดอัตราค่าจ้างมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในบริบทของสังคมสูงวัยที่กำลังต้องการที่จะเพิ่มอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานในแต่ละพื้นที่นั้น จึงเกิดเป็นคำถามวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ว่า การทำงานของผู้หญิงในเมืองและชนบทเป็นอย่างไร และอะไรที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างค่าจ้างระหว่างผู้หญิงในพื้นที่เมืองและชนบท ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนการทำงานของผู้หญิงในตลาดแรงงานต่อไป สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้นำข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรไทย (Thailand Labor Force Survey) มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของบทบาทผู้หญิงในตลาดแรงงาน จากนั้นจึงได้นำแนวคิดของ Blinder-Oaxaca decomposition มาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบทซึ่งพบได้ในการศึกษาของ Nguyen, Albrecht and Vroman (2007) และ Bergolo and Carbjal (2010)

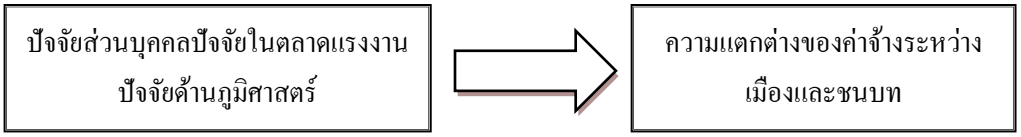
สำหรับบทความนี้แบ่งเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา ส่วนที่ 3 กรอบแนวคิด ส่วนที่ 4 อธิบายถึงข้อมูลและวิธีการศึกษา ส่วนที่ 5 ผลการศึกษา และส่วนที่ 6 สรุปและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในตลาดแรงงานในพื้นที่เมืองและชนบท
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบท

กรอบแนวคิดการวิจัย

สำหรับกรอบการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบทนั้น ได้นำแนวคิดการกำหนดค่าจ้างของ Mincer and Solomen (1974) ซึ่งได้แสดงความสัมพันธ์ของ การกำหนดค่าจ้างขึ้นอยู่กับ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ปัจจัยในตลาดแรงงาน ได้แก่ ประสบการณ์ทำงาน ชั่วโมงการทำงาน ลักษณะการทำงานจำแนกตามอุตสาหกรรม หรือจำแนกตามพื้นที่ และปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ที่แรงงานอยู่อาศัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: Mincer and Solomen (1974)

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2527-2557 ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมาใช้ในการวิเคราะห์ การศึกษาครั้งนี้ได้เลือกที่จะทำการวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลของผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 25-54 ปี หรือในช่วงวัยที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด (Prime age) เพราะ ในช่วงอายุดังกล่าว แรงงานส่วนใหญ่จบการศึกษาแล้ว และยังเป็นช่วงที่ไม่ต้องกังวลถึงช่วงเกษียณอายุ (Steinberg and Nakane, 2012)

การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างของการสำรวจภาวการณ์ทำงานของประชากร ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified two–stage sampling โดยขั้นตอนที่หนึ่งมีการสุ่มโดยใช้จังหวัด ซึ่งในแต่ละจังหวัดจำแนกตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครอง คือในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล จากนั้นในการเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง เลือกครัวเรือนตัวอย่างซึ่งมีการจำแนกตามภาค และเขตปกครอง จากนั้นจึงเก็บข้อมูลจากสมาชิกในครัวเรือนทุกคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558)

วิธีการวิจัย จำแนกได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในตลาดแรงงาน ได้นำข้อมูลโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไตรมาสที่ 3 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2557 มาใช้ในการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ ทั้งนี้ได้มีการถ่วงน้ำหนักข้อมูลด้วยวิธีการ Normalizing weights ซึ่งเป็นการถ่วงน้ำหนักที่ทำให้การกระจายตัวของตัวอย่างมีความใกล้เคียงกับการกระจายตัวของประชากร (ฐิติกาญจน์ อัศตรกุล, 2558)

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบท ได้ใช้ข้อมูลโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไตรมาสที่ 3 ของปี 2557 มาใช้ในการวิเคราะห์ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประมาณค่าปัจจัยที่กำหนดค่าจ้างของผู้หญิงในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทโดยใช้วิธี Quantile regression ซึ่งวิธีดังกล่าวมีลักษณะเด่น คือ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรจากตัวแปรอิสระต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับ Linear regression model (LRM) แต่ไม่มีข้อกำหนดให้ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนต้องคงที่ (Homoscedasticity assumption) ดังนั้นจึงเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่า LRM (Liao, 2007)

ขั้นตอนที่ 2 ประมาณปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิง ในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท โดยใช้วิธีของ Blinder-Oaxaca decomposition พบในการศึกษา Nguyen, Albrecht and

Vroman (2007) และ Bergolo and Carbjal (2010) โดยเมื่อพิจารณาความแตกต่างของค่าจ้าง ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความแตกต่างที่สามารถอธิบายจากปัจจัย หรือ Endowment effect คือ ผลความแตกต่างของค่าแรงของแรงงาน ที่เกิดขึ้นจากลักษณะของแรงงานเอง และ ความแตกต่างที่เกิดได้จากปัจจัยที่ไม่สามารถอธิบายได้ หรือ Residual effect (รายละเอียดดังสมการที่ 1)

$$\overline{Wu} - \overline{Wr} = (\overline{Xu - Xr})B_u + \overline{Xr}(B_u - B_r) \qquad (1)$$

กำหนด $\overline{Wu}$ หมายถึง ค่าจ้างเฉลี่ยของผู้หญิงในเมือง

$\overline{Wr}$ หมายถึง ค่าจ้างเฉลี่ยของผู้หญิงในชนบท

$\overline{Xu}$ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าจ้างของผู้หญิงในเมือง

$\overline{Xr}$ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าจ้างของผู้หญิงในชนบท

B_u หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าจ้างของผู้หญิงในพื้นที่เมือง

B_r หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าจ้างของผู้หญิงในพื้นที่ชนบท

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์บทบาทผู้หญิงของในตลาดแรงงาน ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงอายุ 25-45 ปี ในตลาดแรงงาน จากการนำข้อมูลสำรวจสภาวะการทำงานของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2527 และปี พ.ศ. 2557 มาวิเคราะห์ พบการเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

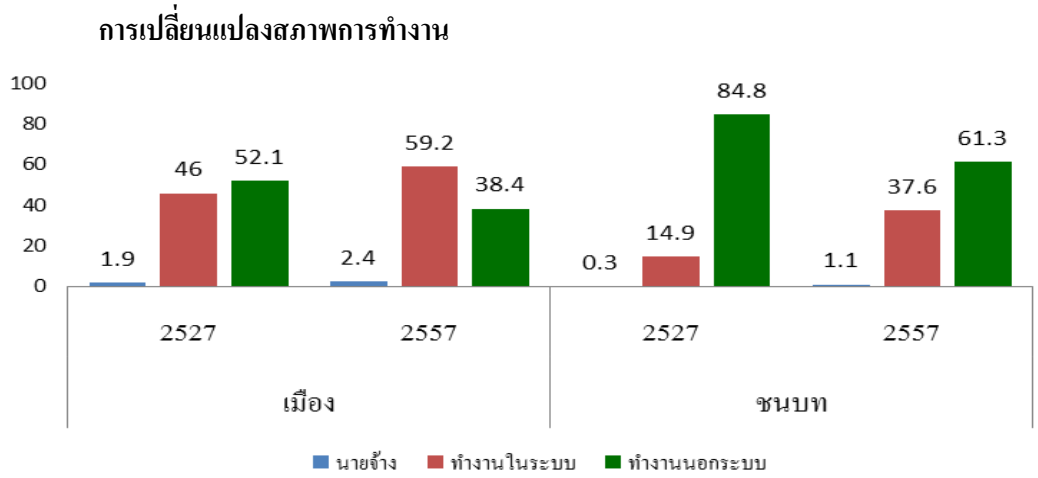
การเปลี่ยนแปลงของประเภทอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงการทำงานของผู้หญิง อายุ 25-54 ปี จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	2527			2557		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
การเกษตร	18.5	82.1	68.1	12.2	49.6	32.1
การผลิต	18.3	5.6	8.5	27.2	19.8	23.3
การบริการ	63.2	12.3	23.4	60.6	30.6	44.6
ร้อยละ	100	100	100	100	100	100
จำนวนผู้หญิง	1,588,236	5,359,323	6,947,559	6,188,390	6,676,731	12,865,121

จากคารางที่ 2 พบว่า ผู้หญิงมีการปรับเปลี่ยนบทบาทในตลาดแรงงานจากเดิมที่ทำงานในภาคเกษตร เปลี่ยนมาเป็นการทำงานในภาคบริการและการผลิตมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2527 สัดส่วนของผู้หญิงทำงานในภาคการเกษตรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.1 ของแรงงานทั้งหมด รองลงมาทำงานใน

ภาคบริการ และภาคการผลิต คิดเป็นร้อยละ 23.4 และ 8.5 ตามลำดับ แต่จากข้อมูลในปี พ.ศ.2527 พบว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่ทำงานในภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 44.6 และสัดส่วนการทำงานในภาคเกษตรลดลงเหลือเพียงร้อยละ 32.1 ในขณะที่ผู้หญิงมีบทบาทในภาคการผลิตเพิ่มสูง จากเดิมในปี พ.ศ. 2527 มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 8.5 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 23.3 ในปี พ.ศ. 2557 เมื่อจำแนกตามรายพื้นที่ พบว่า ผู้หญิงที่ทำงานอยู่ในเขตเมืองนั้นส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 60.6 รองลงมาเป็นการทำงานภาคการผลิต คิดเป็นร้อยละ 27.2 และภาคเกษตร คิดเป็นร้อยละ 12.2 ผู้หญิงที่ทำงานอยู่ในเขตชนบท ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 49.6 รองลงมาเป็นการทำงานภาคบริการและภาคการผลิต คิดเป็นร้อยละ 30.6 และร้อยละ 19.6 ตามลำดับ

ภาพที่ 2 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงสภาพการทำงานของผู้หญิงอายุ 25-54 ปี จำแนกตามสภาพการทำงาน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้หญิงทำงานในระบบเพิ่มมากขึ้นทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท โดยในพื้นที่เมืองผู้หญิงทำงานในระบบเพิ่มขึ้นจากเดิมในปี พ.ศ. 2527 อยู่ที่ร้อยละ 46.0 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 59.2 ในปี พ.ศ. 2557 ขณะที่ผู้หญิงในพื้นที่ชนบทจากเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2527 มีสัดส่วนผู้ทำงานในระบบอยู่ที่ร้อยละ 14.9 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37.6 ในปี พ.ศ. 2557 สำหรับสัดส่วนของผู้หญิงที่ทำงานนอกระบบลดลงทั้งในพื้นที่เมืองและชนบทจากเดิมในปี พ.ศ. 2527 สัดส่วนของผู้หญิงที่ทำงานนอกระบบในพื้นที่เมืองและชนบท อยู่ที่ร้อยละ 52.1 และ 84.8 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2557 สัดส่วนของผู้หญิงที่ทำงานนอกระบบลดลงเหลือร้อยละ 38.4 ในพื้นที่เมืองและร้อยละ 61.3 ในพื้นที่ชนบท สำหรับสถานภาพการทำงานของผู้หญิงในฐานะนายจ้างนั้น พบว่า สัดส่วนของผู้หญิงที่เป็นนายจ้าง

ยังคงอยู่ในระดับต่ำทั้งในเขตเมืองและชนบท คิดเป็นร้อยละ 0.3-2.4 ของจำนวนผู้หญิงที่ทำงานทั้งหมด

ค่าจ้างที่แท้จริงของแรงงานจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

จากการเปรียบเทียบค่าจ้างเฉลี่ยที่แท้จริงของการทำงานของผู้หญิงจำแนกตามอุตสาหกรรม โดยใช้ดัชนีราคาผู้บริโภคในปี พ.ศ. 2554 เป็นปีฐาน พบว่า จากการเปรียบเทียบข้อมูลในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2557 พบว่า ค่าจ้างที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้นโดยจากเดิมในปี พ.ศ. 2527 ค่าจ้างรายเดือนที่แท้จริงเฉลี่ยอยู่ที่เดือนละ 8,284 บาท ซึ่งปรับเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 15,737 ในปี พ.ศ. 2557 เมื่อจำแนกตามอุตสาหกรรม พบว่า ผู้หญิงที่ทำงานในภาคเกษตรนั้นได้รับค่าจ้างต่ำที่สุดไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่เมืองหรือชนบทก็ตาม ในขณะที่ผู้หญิงที่ทำงานในภาคการบริการนั้นได้รับค่าจ้างสูงที่สุด เมื่อเทียบกับผู้หญิงที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของค่าจ้างรายเดือนที่แท้จริงของแรงงานหญิงจำแนกตามอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	ปี 2527				ปี 2557			
	เมือง	ชนบท	รวม	ความแตกต่าง (ร้อยละ)	เมือง	ชนบท	รวม	ความแตกต่าง (ร้อยละ)
การเกษตร	3,915	3,370	3,483	15.65	11,087	8,836	9,183	25.48
การผลิต	8,214	6,018	7,568	29.02	15,163	12,365	14,108	22.63
การบริการ	8,933	7,587	8,514	15.81	17,331	14,463	16,399	19.83
ค่าเฉลี่ย	8,806	7,181	8,284	19.62	16,774	13,748	15,737	22.01
CPI (2554=100)	38.7				107.26			

หมายเหตุ: 1. พิจารณาเฉพาะแรงงานที่ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือนเท่านั้น
2. ค่าเฉลี่ยของค่าจ้างที่แท้จริง ใช้ปี 2554 เป็นปีฐาน
3. CPI หมายถึง ดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป ใช้ปี 2554 เป็นปีฐาน

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตลาดแรงงานของไทย โดยการเปลี่ยนแปลงข้อมูลสำรวจสภาวะการทำงานของผู้หญิงอายุ 25-54 ปี ในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงไทยมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการทำงานในภาคการเกษตร ไปสู่ภาคผลิตและภาคบริการเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการทำงานจากเดิมที่ทำงานนอกระบบ มาเป็นการทำงานในระบบเพิ่มขึ้น แต่ประเด็นหนึ่งที่ยังคงเป็นปัญหาในตลาดแรงงานนั้นคือ ความแตกต่างของค่าจ้างของ

ผู้หญิงในพื้นที่เมืองและชนบท ซึ่งจากตารางที่ 3 ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างเมืองและชนบทนั้นเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบท จากเดิมในปี พ.ศ. 2557 อยู่ที่ร้อยละ 19.62 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.01 ในปี พ.ศ. 2557 และเมื่อจำแนกตามอุตสาหกรรม พบว่า ความแตกต่างของค่าจ้างในภาคการเกษตร และภาคบริการเพิ่มขึ้น มีเพียงความแตกต่างของค่าจ้างในอุตสาหกรรมการผลิตเท่านั้นที่มีลดลง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบท ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าจ้างผู้หญิงในเมืองและชนบท โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไทยในปี พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในการวิเคราะห์

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนทั้งสิ้น 18,658 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นผู้หญิงในเมืองจำนวน 11,574 คน และผู้หญิงในชนบท จำนวน 7,084 คน เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า เป็นผู้หญิงในกรุงเทพ จำนวน 1,489 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.98 ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้หญิงที่อยู่ในภาคกลาง จำนวน 7,399 คน คิดเป็นร้อยละ 39.66 เป็นผู้หญิงที่อยู่ในภาคเหนือ จำนวน 3,358 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 เป็นผู้หญิงที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3,193 คน คิดเป็นร้อยละ 17.11 และเป็นผู้หญิงที่อยู่ในภาคใต้ จำนวน 3,219 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25

การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าจ้าง โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติของ Blinder-Oaxaca decomposition ในขั้นตอนที่ 2 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในเมืองและชนบท

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของผู้หญิงในเมืองและชนบท	ค่าจ้าง (ณ.เปอร์เซนต์ไทล์ระดับต่าง ๆ)		
	ค่าจ้างต่ำ (10 th)	ค่าจ้างปานกลาง (50 th)	ค่าจ้างสูง (90 th)
ความแตกต่างของค่าจ้างของ	0.263***	0.114***	0.379***
ผู้หญิงในเมืองและชนบท	(0.000)	(0.000)	(0.000)
ความแตกต่างที่เกิดจากปัจจัยที่	0.203***	0.013***	0.223***
อธิบายได้	(0.000)	(0.000)	(0.000)
ความแตกต่างที่เกิดจากปัจจัยที่	0.05***	-0.016***	0.156***
อธิบายไม่ได้	(0.004)	(0.000)	(0.000)
ความแตกต่างที่เกิดจากปัจจัยที่			
อธิบายได้			

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของผู้หญิงในเมืองและชนบท	ค่าจ้าง (ณ.เปอร์เซนต์ไทล์ระดับต่างๆ)		
	ค่าจ้างต่ำ (10 th)	ค่าจ้างปานกลาง (50 th)	ค่าจ้างสูง (90 th)
ประสบการณ์	-0.01	0.016***	-0.072***
	(0.183)	(0.000)	(0.000)
ประสบการยกกำลังสอง	0.144	-0.022***	0.017*
	(0.09)	(0.000)	(0.053)
การศึกษา	0.036***	0.079***	0.184***
	(0.000)***	(0.000)	(0.000)
สถานภาพโสด	-0.006	-0.001	0.014***
กลุ่มอ้างอิง ผู้หญิงไม่โสด	(0.725)	(0.385)	(0.000)
ชั่วโมงการทำงาน	0.022***	0.006***	-0.009***
	(0.000)	(0.000)	(0.000)
ขนาดของกิจการ	0.011***	0.007***	0.009***
	(0.000)	(0.000)	(0.000)
ภาคการผลิต	0.018	0.0001	-0.0005
	(0.774)	(0.779)	(0.774)
ภาคบริการ	0.119***	0.021***	-0.0046
	(0.000)	(0.000)	(0.254)
ประเภทของอุตสาหกรรมกลุ่มอ้างอิง คือ แรงงานอยู่ในสาขาเกษตรกรรม			
ภูมิภาค กลุ่มอ้างอิง คือ พื้นที่			
อาศัยและทำงานของแรงงานอยู่			
ในกรุงเทพ			
การทำงานในเขตภาคกลาง	0.008***	0.02***	0.071***
	(0.000)	(0.000)	(0.000)
การทำงานในเขตภาคเหนือ	-0.004	-0.004	-0.001
	(0.831)	(0.831)	(0.83)
การทำงานในเขตภาค	-0.001	-0.001	-0.004***
ตะวันออกเฉียงเหนือ			
	(0.289)	(0.281)	(0.028)
การทำงานในเขตภาคใต้	-0.0015	0.004***	0.02***
	(0.055)	(0.000)	(0.000)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของผู้หญิงในเมืองและชนบท	ค่าจ้าง (ณ.เปอร์เซนต์ไทล์ระดับต่าง ๆ)		
	ค่าจ้างต่ำ (10 th)	ค่าจ้างปานกลาง (50 th)	ค่าจ้างสูง (90 th)
Mean prediction	8.566478	9.11362	9.936506
R-squared	0.2204	0.3999	0.2831
Adj R-squared	0.2192	0.3990	0.2819

หมายเหตุ *** , ** ณ.ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 99 และ 95 ตามลำดับ ตัวเลขในวงเล็บ เท่ากับค่า p-value

จากตารางที่ 4 พบว่า ความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในพื้นที่เมืองและชนบทในปี พ.ศ. 2557 นั้น กลุ่มผู้หญิงที่มีค่าจ้างสูงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.9 ณ.ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากปัจจัยที่อธิบายได้ ซึ่งในที่นี้คือลักษณะของแรงงานเอง คิดเป็นร้อยละ 22.3 ในขณะที่เกิดปัจจัยที่อธิบายไม่ได้คิดเป็นร้อยละ 15.6 และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างพื้นที่ของผู้หญิง ได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา ชั่วโมงการทำงาน ขนาดของกิจการ และ ภูมิภาคที่ผู้หญิงอยู่อาศัย ณ.ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

เมื่อจำแนกตามกลุ่มรายได้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงในพื้นที่เมืองและชนบทนั้น ในแต่ละกลุ่มรายได้มีปัจจัยที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้หญิงที่มีค่าจ้างสูง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างพื้นที่ ได้แก่ ประสบการณ์ทำงาน การศึกษา สถานภาพสมรส ชั่วโมงการทำงาน ขนาดของกิจการ และภูมิภาค ในขณะที่ผู้หญิงกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างได้แก่ ประสบการณ์ทำงาน การศึกษา ชั่วโมงการทำงาน ขนาดของกิจการ ประเภทของอุตสาหกรรม และ ภูมิภาค ในขณะที่ผู้หญิงในกลุ่มค่าจ้างต่ำนั้น พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างนั้นเหมือนกับผู้หญิงที่มีรายได้ปานกลาง ยกเว้นแต่ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความแตกต่างของค่าจ้างในกลุ่มของผู้หญิงที่มีรายได้ต่ำ

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในตลาดแรงงานทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท ผลการวิจัยนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างตลาดแรงงานจากอดีตถึงปัจจุบัน จากเดิมที่ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตร เปลี่ยนมาเป็นการทำงานนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทการทำงานในภาคการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะ อุตสาหกรรมการผลิตนั้นเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเจริญเติบโตสูง ทำให้แรงงานในอุตสาหกรรมนี้ได้รับค่าจ้าง

ที่สูงตามไปด้วย จากแนวคิดการย้ายถิ่นของมานิตย์ ผิวขาว (2558) กล่าวว่า ค่าจ้างจึงเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานจากการทำงานในภาคเกษตรในพื้นที่ชนบท สู่การทำงานนอกภาคการเกษตรในพื้นที่เมือง นอกจากนี้จากแนวคิดการจัดสรรเวลาทำงานของ Becker (1965) พบว่า อัตราค่าจ้างนั้นยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำงานของผู้หญิง เมื่อผู้หญิงที่ได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าค่าจ้างที่ตนเองคาดหวังไว้ อาจส่งผลให้ผู้หญิงตัดสินใจไม่ทำงาน แต่จะใช้เวลาไปกับการดูแลบ้านและสมาชิกในครัวเรือนแทน (Asian Development Bank, 2010) ดังนั้น ความแตกต่างของค่าจ้างที่เกิดขึ้นระหว่างเมืองและชนบทจึงอาจทำให้การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง และอาจจะส่งผลให้ผู้หญิงส่วนหนึ่งออกจากตลาดแรงงานได้ด้วย

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ความแตกต่างของค่าจ้างในพื้นที่เมืองและชนบท พบว่าความแตกต่างของค่าจ้างที่แท้จริงของผู้หญิงในเมืองและชนบทมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างพื้นที่ พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษามีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างของค่าจ้างของผู้หญิงที่ทำงานในพื้นที่เมืองและชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้หญิงที่มีค่าจ้างสูง นอกจากนี้ ปัจจัยด้านลักษณะของอุตสาหกรรม ส่งผลต่อความแตกต่างระหว่างค่าจ้างระหว่างเมืองและชนบทเพิ่มขึ้นในกลุ่มผู้หญิงที่มีค่าจ้างต่ำและปานกลาง โดยการทำงานในภาคการบริการทำให้เกิดความแตกต่างของค่าจ้างมากกว่าการทำงานในภาคการเกษตร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Nguyen, Albrecht and Vroman (2007) ที่ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทของประเทศเวียดนาม และการศึกษาของชีวิน สันธิ (2556) ที่ได้ศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของผู้มีรายได้ในครัวเรือนนั้น เกิดจากปัจจัยด้านการศึกษา และ ภาคการผลิตที่แรงงานทำงาน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ เมื่อพิจารณาในกลุ่มของผู้หญิงที่มีค่าจ้างสูงนั้น ปัญหาความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างพื้นที่นั้นลดลงได้ เมื่อผู้หญิงมีประสบการณ์ทำงานที่เพิ่มขึ้น และมีชั่วโมงการทำงานที่มากขึ้น

ดังนั้นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า หากรัฐบาลต้องการเพิ่มอัตราการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของผู้หญิงเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของไทยและต้องการลดปัญหาการย้ายถิ่นของแรงงานระหว่างพื้นที่แล้ว นโยบายที่สำคัญประการหนึ่ง คือการลดความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างพื้นที่ โดยรัฐบาลควรทำการส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่ชนบท อาทิ การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในชนบท ตลอดจนการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในพื้นที่ชนบทเพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาและเป็นการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์การทำงานให้กับผู้ที่อยู่ในชนบท ตลอดจนส่งเสริมให้ธุรกิจขนาดใหญ่ขยายกิจการไปยังชนบท เพื่อกระจายการจ้างงานจากพื้นที่เมืองไปสู่พื้นที่ชนบท และเป็นการขยายความเจริญจากพื้นที่เมืองไปยังพื้นที่ชนบทอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อมูลโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเป็นข้อมูลที่สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจเป็นรายไตรมาส ในแต่ละไตรมาสได้มีการอธิบายระเบียบวิธีในการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดไม่ว่าจะเป็นแผนการสุ่มตัวอย่าง วิธีการประมาณผล วิธีการเก็บรวบรวม โดยในแต่ละไตรมาสได้สรุปจัดทำเป็นรายงานสถานการณ์การทำงานของประชากรในประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) ในบทความนี้ได้นำข้อมูลดิบจากโครงการดังกล่าวมาวิเคราะห์

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์แนวทางสนับสนุนการทำงานของผู้หญิงในสังคมสูงวัย มาใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำหรับการข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณสำนักเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับการเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่มีคุณค่า และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเนื้อหาของบทความ หากมีข้อผิดพลาดประการใดเกี่ยวกับบทความนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

รายการอ้างอิง

ชีวิน สันธิ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตและความไม่เท่าเทียมทางรายได้:ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างภาคการผลิตกรณีศึกษาประเทศไทย.* วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ฐิติกาญจน์ อัศตรกุล. (2558, กรกฎาคม-ธันวาคม). สถานการณ์และการประมาณการมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,* 41(2).

นฤริฏ พิศลยบุตร, และจิระวัฒน์ ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2556). สังคมผู้สูงอายุและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทย ในวรเวศม์ สุวรรณระดา (บรรณาธิการ). *สังคมสูงวัยกับผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม.* น.1-36. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

มานิตย์ ผิวขาว (2558). *เอกสารประกอบการสอนการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor Mobility)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สืบค้นเมื่อ 2558, จาก www2.nkc.kku.ac.th/manit.p/document/.../ch7_labor_mobility.ppt

อุมาภรณ์ ภัทราวาณิชย์, และปัทมา อมรสิริสมบูรณ์. (2550). ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา: เมืองและชนบท. *ในประชากรและสังคม*. วรชัย ทองไทย, และสุรีย์พร พันพึ่ง. (บรรณาธิการ). นครปฐม: ประชากรและสังคม.

Asian Development Bank (2010) .*Women in the workforce: An unmet potential in Asia and The Pacific*. Mandaluyoung City, Philippines.

Becker, S. G. (1965, September). A theory of the allocation of time. *The Economic Journal*, 75(299), 493-517.

Bergolo, and Carbajal . (2015 , December). Exploring the urban-rural labor income gap in ugugay: A quantiale regression decomposition .*Revita de Anasiseconomico*, 25 (2), 133-168.

Leetrakun, P., & C, Permpoomwiwant. (2014). *An analysis of women's engagement in the Thai labour market*. Prepared for International Symposium, Gender Equality in the Research Environment at Meiji University, Japan on November 6-7, 2015.

Liao, T. (2007). *Series: Quantitative applications in the social sciences*. Sage.

Mincer.,& Solomon . (1974). Family investments in human capital: Earnings of women. *Journal of Political Economy (Supplement),* 82, S76-S108.

Nguyen, B., Albrecht, J., & Vroman, S. (2007). A quantile regression decomposition of urban-rural inequality in Vietnam. *Journal of Development Economics*, l83, (466-490).

Schaner, S.,& Das, S. (2015). *Female labor force participation in Asia: Indonesia country study***.** ADB working paper.

Steinberg, & Nakane (2012) .*Can women save Japan?* .IMF working paper.

****